

לקראת שבת, קרח תשע"ז

גדול השלום

הרב ירון ניסנהולץ

המשנה בפרקי אבות (ה, יז) עוסקת בסוגי מחלוקות ומביאה כדוגמא למחלוקת שלילית את מאורעות פרשתנו: "כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאִינה לשם שמים אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהוא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי; ושאִינה לשם שמים? זו מחלוקת קרח וכל עדתו". שאלות רבות מתעוררות מקריאת המשנה: מה הופך מחלוקת להיות מוגדרת כזו שהיא "לשם שמים"? למה הכוונה שמחלוקת מעין זו "סופה להתקיים"? מה מיוחד במחלוקות הלל ושמאי שבזכות זה נבחרו כדוגמא למחלוקת חיובית? מדוע נבחר דווקא הסיפור של קרח להוות דוגמא למחלוקת שלילית? ועוד כהנה וכהנה שאלות. במסגרת זו נתמקד בשאלה נוספת הקשורה לביטוי הלא מובן "מחלוקת קרח ועדתו". על פניו היה צריך בעל השמועה לנסח את דבריו אחרת ולכתוב "מחלוקת קרח ומשה" או לחילופין "מחלוקת קרח ואהרן", שהרי הם היו ברי הפלוגתא של קרח, ואם כן מדוע נאמר "קרח וכל עדתו"?

החת"ם סופר בפירושו לתורה מבאר שאכן מדויקים דבריו של התנא במשנה, ובאמצעות ניסוח זה הוא רוצה ללמדנו כלל גדול בענייני מחלוקות. כאשר מתבוננים במרכיביה השונים של "עדת קרח" מגלים על נקל שהאינטרסים של הקבוצות השונות היו מנוגדות אחת לשניה. קרח מצדו היו לו טענות כלפי אופן חלוקת התפקידים בקרב שבט לוי, ולאור זה דרש לעצמו תפקידים מסוימים, אולם הוא ודאי לא התכוון לוותר על ייחודו של שבט לוי; לעומת זאת מאתיים וחמישים נשיאי העדה היו לפי חז"ל בכורים, שלטענתם העבודה בבית המקדש נלקחה מהם שלא בצדק, והם הם אלו שצריכים לשרת את ה' ולא הלויים; הקבוצה השלישית, דהיינו בני שבט ראובן, באו בטענת בכורתו של אבי אביהם ורצו להשיב לשבט שלהם את תפקידי ההנהגה של העם. מה איחד את שלוש הקבוצות הללו למרות ניגודי האינטרסים ביניהם? התשובה היא ברורה - ההתנגדות להנהגתם של משה ואהרן והרצון לסלקם מתפקידיהם.

מבאר החת"ם סופר שכאשר נתקלים בקבוצת אנשים שמציגים חזות אחידה כלפי גורם אחר, כאשר למעשה הם עצמם סובלים מניגודי אינטרסים ומחלוקות פנימיות, סימן הוא שאותה קבוצה אין כוונותיה טובות, ואדרבא – כל מטרתם הוא לרמוס את

השני, ולסלקו מן הדרך. קבוצה זו "אין סופה להתקיים" משום שהמאחד ביניהם הוא שלילת האחר, ולדבר הזה אין קיום לטווח ארוך.

לעומת זאת "מחלוקת שהיא "לשם שמים" כאשר כוונת כל הצדדים להביא טוב לעולם, גם אם ההכרעה המעשית היה כצד אחד, הרי שבעולם הרעיונות לכל הצדדים עדיין ישאר מקום "כי אדרבה ה' יתברך רצה באותה מחלוקת שכל אחד ואחד מן הכתות היו מגלין דברי אלוקים חיים" (דרך חיים, מהר"ל).